

[K] **THEATERTEKSTEN VAN ARNE SIERENS**

Bij Uitgeverij Vrijdag verscheen de trilogie die Arne Sierens maakte voor zijn Compagnie Cecilia: *Maria Eeuwigdurende Bijstand, Trouwfeesten en processen* en *Altijd prijs*. Toneelteksten van Sierens ontstaan niet aan de schrijftafel. Ze groeien op de toneelvloer tijdens de uitvoerige improvisatiefases, waarin de acteurs gevoed en geïnspireerd worden door film-materiaal, literatuur en muziek. Elk stuk ontstaat zo vanuit een heel eigen contactsfeer. Uit het montage-materiaal dat van alle kanten wordt aangebracht, distilleert de schrijver-regisseur dan een eindtekst. Een dergelijk creatieproces maakt het moeilijk om tekst en uitvoering van elkaar los te koppelen. Sierens' theaterteksten zijn echter zo sterk op zich, dat de publicatie niet alleen nuttig is, maar ook inzicht verschaft in zijn werkwijze. Een lectuur van de teksten focust dan uiteraard in de eerste plaats op hun literaire kwaliteiten.

De voorliggende stukken hebben geen echte plot, er is geen voortstuwende handeling. Sierens vermijdt hiermee elke vorm van anekdotiek. Driemaal gaat het om een zoektocht naar geluk. Elk personage zit in zijn levensverhaal en de confrontatie van die verhalen wordt in een reeks ontmoetingen doorgelicht. Wat we in het samentreffen van de personages meemaken, is eigenlijk een soort emanatie van de sociale en emotionele kern van hun leefsituatie. Structureel spreekt Sierens trouwens niet van bedrijven, maar van "Bewegingen" of "Ontmoetingen". In die zin betreft het een vorm van analytisch drama.

Dat betekent geenszins dat er geen leven in de brouwerij is. Alleen zit dat meer in de taal dan in de actie.

De dialogen worden niet gebouwd op een psychologiserend discours of gedragen door zwaar gemodelleerde karakters à la Strindberg, om maar één sculpteur van de ziel te noemen. De personages hebben zich vaak zelf in de nesten gewerkt, maar in dat kluwen van miserie en verdriet ontwaar je niet het grote Slachtoffer of de grote Schuldige. Het gaat veeleer om de algemene onmacht van de *condition humaine*, geconcretiseerd in kleine, spartelende volkse karakters, wier taal navenant is.

Het kloeke betoog is vervangen door flitsende taalreflexen, explosieve dialogen die signalen uitsturen van wat daarbinnen bobbelt en kolkt. En daartussen: verhaalsegmenten die wortels blootleggen. De taal is krachtig, primair, soms triviaal en zeer suggestief. Korte zinnen en een grillige syntaxis die nauwelijks een gedachtestroom afwerkt. In het onbetwistbaar volkse idioom met zijn grote plasticiteit schuilen niet alleen poëzie en humor, maar ook een dosis filosofie van het gezond verstand, vermengd met absurde logica. De figuren spreken het dialect van hun ziel. En het is letterlijk via de taal dat ze ons binnentrekken in hun wezen.

Nooit rechtstreeks en zonder zich helemaal bloot te geven, want dat kunnen ze niet.

Het zijn kwetsbare figuren, ze zetten een grote mond op, houden van zelfspot en halen zich gekke situaties op de hals. In conversaties springen ze van de hak op de tak, omdat het in hun aard ligt niet lang bij de zaak te kunnen blijven, omdat een thema plots als een brok in de keel zit en eruit moet, of gewoon om van het onderwerp af te zijn. Die wispelturigheid is ook fysiek gekleurd en heeft te maken met een soort onrust en onzekerheid. Ze missen houvast en een vaste lijn in hun bestaan en lijken voortdurend op zoek naar een veilige biotoop.

In hun relaties (man-vrouw, ouders-kind, vrienden) is vanalles mis. Communicatie is niet hun sterkste troef. Maar ze blijven zoeken naar overlevingsstrategieën: in een opgepoetst zelfbeeld, nieuwe contacten, vaste rituelen, hun fantasie, hun dromen... Met grote vanzelfsprekendheid bijten ze zich vast in illusies, maar even vanzelfsprekend laten ze die weer los wanneer de realiteit dwingend wordt. Er is behoefte en tegelijk onvermogen om zich aan elkaar op te trekken of voor elkaar te zorgen. Elk van de stukken eindigt trouwens met zo'n "verzoenend" moment. Dat is ontroerend, maar de doorlichting is vaak ook pijnlijk grotesk.

Cie Cecilia, *Trouwfeesten en processen*, 2007, Foto Kurt Van der Elst.

De humor zit dieper dan de kwinkslagen die zich schalks schuilhouden in de spreektaal. Vaak neemt hij de vorm aan van groteske ironie, die getuigt van zowel ontwapenende naïviteit als schrijnende tragiek. We geloven graag Michel (*Maria Eeuwigdurende Bijstand*) wanneer hij zegt dat hij zijn moeder graag ziet. Ze doet ook zoveel voor hem. Wanneer hij 's avonds laat thuiskomt, heeft ze altijd zijn eten klaargezet, want zijzelf is ook vaak weg. Maar wat blijkt? Zijn bord staat bij de burens, die hebben een microgolfoven. En zo zit hij dan iedere avond te kauwen aan de keukentafel van de burens, terwijl hun betweterig zoontje er zijn huiswerk maakt. Het is die komische ontzuivering die Sierens voortdurend bespeelt. Mimi in hetzelfde stuk volgde cursussen voor Clinicdown en Stervensbegeleiding. Ze noemt het haar roeping, een passie. Maar uit de mond van een compleet gedesoriënteerde vrouw, die zelf psychische en sociale hulp nodig heeft, klinkt dat pijnlijk lachwekkend.

De verhalen hebben een zo sterke visuele slagkracht dat voor je gesloten ogen soms scènes uit de stomme film opdoemen, in al hun rudimentaire glorie. Doe maar de proef. Sacha (*Bruiloften en processen*) is aan het shoppen in de Brico in het gezelschap van een lieve juffrouw, op wie hij alleen maar een ietsepietsje verliefd is. Plots ontwaart hij zijn vrouwtje. Haar wantrouwige aard kennend duikt hij in een ongelukkige reflex heel even onder tussen de rekken, maar... te laat. Hij is "ontdekt", hij "heeft een lief". Zijn straf: een week in het tuinhuis. Midden in de actie van het dialogenspel roepen die verhalen sleutelmomenten uit het verleden op of brengen ze nieuwe gebeurtenissen binnen waarmee de personages verder aan de slag kunnen.

Eigenlijk blijft Sierens trouw aan wat hij al in zijn beginjaren nastreefde: een evocatie van de naakte mens die in een meedogenloze wereld op de been probeert te blijven. Hij doet het in een taal die steeds efficiënter wordt en die de illusie van een realistische weergave grondig verstoort. Eind jaren tachtig was hij vooral bezig met epische theaterpatronen. Na zijn samenwerking met de Blauwe Maandag Compagnie (1992-1994), waar hij onder meer met de collagevorm experimenteerde, en zijn gezamenlijke theaterprojecten met choreograaf Alain Platel (1994-1999), waarin ook dans en actie heel belangrijk werden, vindt Sierens met deze trilogie een

nieuw evenwicht in de dynamische wisselwerking tussen de dialogerende en vertellende component.

FRED SIX

ARNE SIERENS, *Stukken voor Cecilia*, Uitgeverij Vrijdag, Antwerpen, 2008, 146 p.
